

Zatiranje malega panjskega hrošča (*Aethina tumida*)

Vlasta Jenčič*, vlasta.jencic@vf.uni-lj.si, in Metka Pislak Ocepek**, metka.pislakocepek@vf.uni-lj.si

V enem izmed prejšnjih prispevkov smo obravnavali značilnosti malega panjskega hrošča (*Aethina tumida*) in posledice, ki jih povzroči v napadeni čebelji družini. V tem sestavku pa bomo čebelarje seznanili z nekaterimi ukrepi, s katerimi lahko zmanjšujemo posledice napada tega škodljivca.

Za zatiranje malega panjskega hrošča sta na voljo dve možnosti. Ob prvi ugotovitvi bo zatiranje malega panjskega hrošča radikalno, saj bodo vse dejavnosti usmerjene v njegovo popolno izkoreninjenje. Ker bodo te dejavnosti vnaprej predpisane in jih bodo skupaj s čebelarji izvajali in nadzirali za to pristojni strokovnjaki, o njih ne bomo pisali. V tem sestavku bomo pozornost namenili drugi možnosti zatiranja, pri kateri panjskega hrošča ni več mogoče izkoreniniti in je treba z njim čebelariti, pri tem pa poskrbeti, da so posledice njegovega vdora v panj za biologijo čebelje družine in ekonomiko čebelarjenja čim manjše. V Evropi je pojav malega panjskega hrošča za zdaj še izjemen, zato bomo opisali ukrepe in izkušnje, ki jih imajo v zvezi s tem škodljivcem tam, kjer njegovo izkoreninjenje ni bilo uspešno.

Najboljši način zatiranja je preprečevanje vdora malega panjskega hrošča v panj, predvsem z dobro čebelarско prakso. Prvi pogoj je vzdrževanje močnih in zdravih čebeljih družin, ki niso preveč prizadete z različnimi povzročitelji bolezni, na primer z varoami, *Nosema* spp. ipd., kajti samo zdrave in močne čebelje družine se do neke mere lahko same branijo pred tem vsiljivcem. Pomembno je tudi, da imajo čebelje družine dobro razvit čistilni nagon, saj bodo tako lažje odkrивale in odstranjevale hrošče, njihove razvojne oblike in obolelo čebeljo zalego. Seveda pa je potrebna tudi previdnost pri premeščanju satja in združevanju čebeljih družin, saj na ta način lahko hrošča sami širimo med družinami.

Hrošče privlači organska nesnaga, še posebej med, zato moramo tako v čebelnjaku kot tudi v njegovi okolici skrbeti za higieno; tako je v čebelnjaku in zunaj njega prepovedano odlaganje praznega satja. Odrasli hrošči imajo radi senčne lege, zato je idealno, če so čebelnjaki vsaj del dneva obsijani s soncem. Panji in satniki morajo biti nepoškodovani, saj se v nasprotnem hrošči lažje skrrijejo v špranje in razpoke, zato jih čebele in čebelarji tudi težko odkri-

Slika 1: Primera pasti, ki jo obesimo med satnika, in pasti za enkratno uporabo.

jejo. Redno je treba čistiti podnice panja, sicer se ličinke lahko zabubijo že v panju. To je lahko problematično v panjih, v katerih so na podnici nameščene mrežice za lovljenje varoj, zato jih čebele ne morejo čistiti same. Med mora biti iztočen v enem do dveh dneh po odvzemu medenega satja iz panja ali pa ga je treba shraniti v tesno zaprte omare oz. prostore. V šibkih čebeljih družinah je dobro odstraniti medeno satje, saj s tem zmanjšamo prostor v panju, tako da ga čebele lažje nadzirajo. Če želimo med, ki še ni zrel, premestiti k močnejšim družinam, moramo satje dobro pregledati, da na njem ni hroščev ali njihovih jajčec, kajti če močni družini dodamo tako satje, lahko propade tudi ta. Najbolje je, če satje pred tem za 24 ur zamrznemo pri $-12\text{ }^{\circ}\text{C}$, tako da morebitni hrošči in njihova jajčeca propadejo. Za učinkovito čebelarjenje ob navzočnosti malega panjskega hrošča je zato nujen del obvezne čebelarске opreme tudi hladilnica. Pri zelo napadenih čebeljih družinah na panjih ne smejo biti dolgo časa nameščeni osmukalniki za cvetni prah, saj je pelod dodaten vir hrane za hrošče in tudi zaščitenno mesto, v katerem se neovirano razmnožujejo.

Hrošči so najranljivejši v obdobju razvoja ličink. Te se najraje zabubijo v vlažni in rahli peščeni zemlji. Če je le mogoče, čebelnjak zaradi tega postavimo na trda, glinena ali skalnata tla, saj je na takem stojišču manj možnosti, da bi se ličinke uspešno zabubile. Pomaga tudi preventivna obdelava zemlje z insektici-

Slika 2: Past, ki jo vstavimo na dno panja.

Slika 3: Past v satniku

* prof. dr., Univerza v Ljubljani, Veterinarska fakulteta

** dr., Univerza v Ljubljani, Veterinarska fakulteta

dom, ki uničuje ličinke in bube. Navadno razkužujejo zemljo 45 do 60 cm od čebelnjaka, vendar tolikšna oddaljenost ni zanesljiva, saj je znano, da se ličinke lahko zabubijo še veliko dlje od čebelnjaka. Za razkuževanje zemlje je priporočljiva uporaba škropilnic in zalivalk, kajti uporaba spreja poveča možnost, da z insekticidom nehote poškropimo tudi pročelje panja in čebele. V Ameriki so tudi ugotovili, da nekatere vrste glist uničujejo razvojne oblike malega panjskega hrošča, vendar je to treba še raziskati.

Vzelo napadenih čebeljih družinah je treba malega panjskega hrošča zatirati, pri tem pa se je dobro obneslo sredstvo CheckMite (kumafos), ki ga pri nas poznamo kot pripravek za zatiranje varoj. CheckMite lahko tudi za zatiranje malega panjskega hrošča uporabimo po zadnjem točenju medu, način uporabe pa je nekoliko drugačen kot pri zatiranju varoj, saj ni potrebno, da bi bile čebele v stiku z zdravilom. Za zatiranje malega panjskega hrošča čebelarji po svetu uporabljajo tudi različne vabe in pasti, v katere se pred čebelami zatekajo oz. skrivajo odrasli hrošči.

Kot vabo po večini uporabljajo jabolčni kis, ki privablja hrošče, in mineralna olja, v katerih se utapljuje. Te pasti so najrazličnejši oblik. Mogoče jih je vstaviti ali obesiti ob satnik oz. jih kot nizek predal položiti na dno panja. Pomembno je, da imajo vabe mrežico ali da je vstop čebelam preprečen na kakšen drugačen način. Z nekaterimi vabami za malega panjskega hrošča lahko tudi zmanjšujemo število varoj v čebelji družini. Prazen prostor z vabo v satniku je namreč lahko gradilnik za trovovino, ki jo redno izrezujemo. Varoje se utapljuje tudi v mineralnem olju v predalu na dnu panja. Zelo učinkovite so vabe, nameščene pred brade panjev. Vanje se namreč lovijo ličinke, ki zapuščajo panj, da bi se zabubile v zemlji pred čebelnjakom. Ker je mali panjski hrošč v tej fazi razvoja zelo ranljiv, so vabe za lovljenje ličink tudi zelo priporočljive. Vse vabe pa je treba redno čistiti, ker jih čebele rade prevlečejo s propolisom.

Kot je znano, so malega panjskega hrošča lani jeseni našli na jugu Italije, kjer si še vedno prizadevajo, da bi ga z radikalnimi ukrepi izkoreninili. Zelo verjetno je, da jim bo to uspelo, kljub temu pa obstaja možnost, da se utegne razširiti tudi drugam. Ker Slovenija meji z Italijo, obstaja tveganje, da se mali panjski hrošč pojavi tudi pri nas. Zaradi tega bomo letos začeli izvajati nekatere ukrepe za čimprejšnjo oz. pravočasno izsleditev tega škodljivca, tako da bi ga po možnosti tudi takoj izkoreninili. Za pravočasno ugotovitev malega panjskega hrošča lahko čebelarji največ storijo sami, in sicer tako, da ob rednih čebelarjskih opravilih nenehno oprezajo za tem hroščem in njegovimi razvojnimi oblikami. Za ta namen so jim lahko v veliko pomoč plastične plošče s prekati, v katere se morebitni hrošči skrijejo pred čebelami,

čebelarji pa jih lahko pregledajo ob vsakem posegu v panj. Uporabna je tudi običajna valovita lepenka, vendar hrošči na njej niso tako vidni kot na prozorni plastiki.

S tem sestavkom smo skušali čebelarje seznaniti z ukrepi za zatiranje panjskega hrošča, ne bi pa jih želeli že vnaprej prestrašiti in jim vzeti voljo do čebelarjenja. Ker je naše čebelarjenje povsem drugačno od čebelarjenja v Ameriki, od koder smo črpali večino podatkov, lahko upravičeno predvidevamo, da bo tudi zatiranje malega panjskega hrošča pri nas drugačno, predvsem pa učinkovitejše. Znano je namreč, da številni ameriški čebelarji čebelarijo z veliko nakladnimi panji, ki jih prevažajo, po končani paši pa naklade z iztočenim medenim satjem preprosto zavržejo in odpeljejo samo čebelje družine z matico in peščico čebel. Tako z odvrženim satjem dobesedno privabljajo malega panjskega hrošča in mu omogočajo neoviran razvoj, zato ga je potem tudi težko obvladovati. Pri nas po večini čebelarimo v AŽ-panjih, ki so nameščeni v čebelnjakih, zato bo morebiten pojav hrošča verjetno veliko lažje nadzirati. Tudi zgradba AŽ-panja je taka, da bo po našem mnenju omogočala boljši nadzor. Kot predvidevamo, bo število malih panjskih hroščev mogoče že z opisano dobro čebelarjsko prakso – če bo nujno, pa tudi z njihovim zatiranjem z dovoljenimi pripravki po navodilih veterinarjev – ohranjati na taki ravni, da ti ne bodo ogrožali biologije čebelje družine in ekonomike čebelarjenja. Če bo le mogoče, se bomo izognili preventivnemu polivanju okolice čebelnjaka z insekticidi, saj so ti nevarni tudi za čebele, okolge in čebelarja. Ne nazadnje je zabubljenje ličink mogoče preprečevati tudi s primernim stojščem čebelnjaka, z različnimi folijami pred čebelnjakom ipd., računamo pa tudi na učinkovitost najrazličnejših vab in lovilnikov malih panjskih hroščev in njihovih ličink. Verjamemo tudi, da bodo naši inovativni čebelarji iznašli vabe in lovilnike, ki bodo še učinkovitejši, kot jih poznajo po svetu. ■

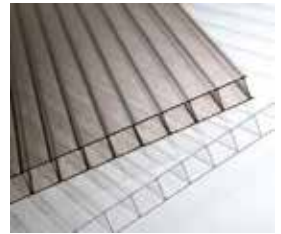

Foto: Internet

Slika 4: Polikarbonatna prekatna plošča, debela 4 mm, kakršno priporočamo za ugotavljanje malega panjskega hrošča.

Viri:

Cuthbertson, G., Andrew, S. in sod. (2013): The small hive beetle *Aethina tumida*: A review of its biology and control measures. *Current Zoology*, let. 59, št. 5, str. 644–653.

Zawislak, J.: *Managing Small Hive Beetles*: www.uaex.edu/publications/pdf/FSA-7075.pdf

www.daff.qld.gov.au/plants/weeds-pest-animals-ants/pest-animals/a-z-listing-of-pest-animals/photo-guide-to-pest-animals/small-hive-beetle .